

Naujas amerikanistikos veikalas

Pirmasis pokario Lietuvoje mokslinis leidinys buvo Vilniaus universiteto išleistas veikalas „JAV pažangiųjų lietuvių laikraščiai „Laisvei“ — 55 metai“. Kai pirmasis Lietuvoje pradėjau domėtis apie tai, „Vilnyje“ rašyta 1988. 03.03 JAV lietuvių istorija, neleidome dar „Gimtojo krašto“, nebuvu dar nė „Tėviškės“ draugijos. Bet, laikui bėgant, kūrėsi istorikų, besidominciu užsienio lietuviams, branduolys, atsirado ir speciali terminija, gausėjo leidinių, plėtėsi tyrinėjimų tematika. Dabar jau egzistuoja amerikanistų būrys, įvairėja nagrinėjimų problematika. Su prasidėjusiu praėjusiais metais tautos atgimimo domimasi Tėvynėje ne kuria viena išsiviu srove, bet visa Lietuvos emigracija.

Vienas žinomų (minėtas ir 1989 m. „Tėviškės“ draugijos kalendoriuje) pabuvojęs ir pas JAV lietuvius amerikanistų Alfonsas Eidintas visai neseniai mus praturtino dar vienu solidžiu darbu „Mokslo“ leidykla išleido jo knygą „Lietuvių emigracija Šiaurės ir Pietų Amerikoje“. Gerai, kad jis parašytas rusų kalba, bet reikėtų išversti ir į lietuvių kalbą. Reikia, kad su mūsų emigrantika susipažintų ir platusis pasaulis. Čia be anglų ir rusų kalbų neišsiversti.

Kaip žinome, emigravimas iš Lietuvos prasidėjo tuojau po baudžiavos panaikinimo. Pirmoji emigravimo banga daugiausia nukrypo į JAV. Lietuvos Respublikos laikais buvo vykstanta į Pietų Ameriką. Štai šioms dviem emigracijoms ir skyrė dėmesį A. Eidintas. Jis daugiausia kalba apie patį emigravimo procesą, bet rasime žinių ir apie imigrantų gyvenimą svečiose šalyse.

Išsami veikalas ir istoriografinė (istorijos pažinimo) dalis. Kas ir ka rašė apie nagrinėjamą problemą. Čia galima priminti, kad autoriui reikėjo kreipti didesnę dėmesį atvykimo šalių statistikai, pvz., JAV cenzams. Atrodo, kad skaičiai — patikimas dalykas. Bet kas nežino, kad statistika mažina imigrantų skaičių, o žurnalistai jį didina. Todėl tyrinėtoji gan plati dirva samprotavimams.

A. Eidinto knyga tarsi sudaryta iš dviejų dalių, nors turinyje rasime ir tris skyrius. Veikale rašoma apie emigravimo iš Lietuvos priežastis, sąlygas, valdžios politiką ir t. t. Dar nagrinėjama ir emigrantų įsikūrimas, gyvenimas ir visuomeninis bei politinis veikimas JAV, Kanadoje, Brazilijoje, Argentinoje, Urugvajuje. Atskleidžiami ir užsienio lietuvių ryšiai su tėvų žeme, jų parama savo buvusiai Tėvynėi.

Nors veikalas turi mokslinę vertę, bet jis skirtas ir plačiajai visuomenei, besidominciai emigravimo problemomis. Svarbu, kad autorius naudotųsi gausiais šaltiniais ir literatūra, spauda ir archyvais. Tyrinėjimo bazės gausumas — vienas knygos privalumų. Tiesa, pasigendame ir nepanaudotų šaltinių (pvz., Lietuvos TSR MA bibliotekos, Vilniaus universiteto rankraštyne). Bet aplamai medžiagos temai atskleisti yra daugiau nei pakankamai. Reikšminga, kad A. Eidintas pasitelkė ir JAV saugomus dokumentus. Tokia medžiaga į mūsų amerikanistikos mokslą įtraukta pirmą kartą. Suprantama, autorius pačių amerikiečių medžiagą galėjo panaudoti tik pabuvojęs pas juos.

Veikale sutinkame ir įdomių vietų. Sakysime, autorius nurodo, kad carizmo metais susidarė specialus agentų tinklas — reikėjo nelegaliai pereiti Rusijos—Vokietijos sieną, keliauti per Vokietiją, sėsti į laivą ir t. t. Apie emigravimo sunkumus mes jau buvome viena ausimi girdėję. Bet autorius detaliau aprašo išvykimo vargus. Jis, be kita ko, nurodo, kad nuo 1888 m. iki 1915 m. už pagalbą emigruoti buvo nubausti 494 ag'tai. Bausmė siekė nuo vienerių iki 4 ir daugiau tremties metų. Tuo pelningu užsiėmimu vertėsi žydai — 316 asmenų buvo bausta. Tik likusieji — lietuviai. Įdomių žinių veikale randame ir apie vokiečių pirklų tarpininkavimą: laivų kam-

panijas, sanitarines stotis ir kt.

Kaip jau priimta, masinės emigracijos pradžia ir čia laikomi 1868 m. Bet daugiausia žmonių Lietuvą paliko po 1905—1907 m. revoliucijos iki Pirmojo pasaulinio karo. XIX a. pab.—XX a. pr. vien į JAV išvyko 252 594 žmonės. Reikia atsiminti, kad didžioji dauguma emigrantų buvo stiprus veiklus jaunimas — vyrai. Nuo savęs dar galiu pasakyti — ne bet kas galėjo ryžtis ilgai ir varginančiai kelionei. Jais galėjo būti tik ryžtingi, energingi ir valingi žmonės. Tuomet vyko lietuviai dar į Kanadą, Pietų Amerikos šalis ir kitur. Pasitaikė metų, kai emigruodavo visas gyventojų prieaugis. Todėl žmonių skaičius Lietuvoje augo lėtai, vyravo moterys. Vyrai tesudarė 43,4 proc. visų gyventojų.

Nauja emigracijos banga kilo Lietuvos Respublikos egzistavimo metais. Bet JAV privėrus duris emigrantams, ji nukrypo į Pietų Ameriką: 1920—1940 m. į Argentiną, Urugvajų ir Braziliją išvyko daugiau 100 tūkst. žmonių. Bet, A. Eidinto teigimu, daug žmonių tebevyko ir į JAV. Jais daugiausia buvo ten įsikūrusių lietuvių giminės.

Autorius nenagrinėjo pokario emigracijos. Tačiau knygoje nurodoma, kad 1950 m. JAV gyveno 397 825 lietuviai, iš jų 249 825 jau ten gimę ir 147 765 gimę svetur, ne JAV. Bet 1980 m. lietuvių kilmės JAV gyventojų skaičius jau nurodomas 747 776. Aišku sayaimė, tokį JAV lietuvių skaičiavimą reikėjo išsamiau aptarti.

Knygoje rasime daug naujos medžiagos apie ekonominę užsienio lietuvių padėtį. 1918—1929 m. Lietuva vien iš JAV lietuvių gavo daugiau kaip 30 mln. dolerių. Vien perlaidomis į buvusią Tėvynę amerikiečiai nusiuntė 28 mln. litų. Autorius visko negalėjo aprėpti. Sakysime, Partijos istorijos institute saugomi finansiniai dokumentai įtikinamai rodo, kad Amerikos

darbininkai labai apčiuopiamai rėmė Lietuvos darbo žmones, Lietuvos KP iš amerikiečių gaudavo rimtą materialinę paramą.

Negalima užmiršti, kad autorius atskleidžia ir užsienio lietuvių rūpinimąsi tautiečių likimu Tėvynėje, valstybingumo atkūrimu, kitais klausimais. Ekonominiai, tautiniai, kiti emigrantus ir Lietuvą liečiantys reikalai ne mažiau svarbūs. Čia norėta nurodyti emigravimo į Pietų ir Šiaurės Ameriką dinamiką. Bet visas problemas sunku apibūdinti. Būtina pabrėžti, kad A. Eidinto knygoje „Lietuvių emigracija į Šiaurės ir Pietų Ameriką 1868—1940 m.“ — vertingas net ne amerikanistikos, o visos emigrantikos veikalas. Joje daug naujos medžiagos, įvairių lentelių, pavadžių. Todėl šis jo darbas daug kam gali pasitarnauti. Be to, pats knygos išleidimas savo ruožtu stiprina išsivijus ir Tėvynės ryšius, rodo, kad amerikanistikos temos įvairėja ir gilėja. Pats autorius vertas pagyrimo už šį savo darbą. Jis — Istorijos instituto direkto-rius pavaduotojas mokslo reikiamams. Laukiame kitų autoriaus darbų, geros kloties jam.

A. Kazlauskas
Istorijos mokslų kandidatas

TRUMPAI

— Beveik pusė (48,9 proc.) Amerikos žmonių gyvena 37 miestuose, turinčiuose daugiau kaip po milijoną gyventojų. New Jersey valstijos visi gyventojai gyvena miestuose. Kitų septynių valstijų 90 procentų gyventojų gyvena miestuose, iš viso 119 milijonų.

— Praėjusiais metais Šveicarijoje užfiksuotas rekordinis skrybių skaičius. Iširo 12,731 šeima. Tai 11 procentų daugiau negu 1987 metais.

Japonijos prekinį laivų savininkai įspėja kapitonus, kad vengtų plaukioti netoli Azijos pietryčių krantų, nes jau užregistruoti net keli piratų užpuolimai.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly [659-780]

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS — 3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Kodėl rinkosi žaliųjų parlamentas

Pavasariais sužaliuojančių pievų spalva — amžino gyvybės atsinaujinimo spalva. Todėl turbūt simboliška, kad judėjimo, besirūpinančio švaria Lietuva, Žaliųjų judėjimo parlamentas savo pirmąjį posėdį pravedė ant žolės. Netoli Lazdėnų kaimo, ten, kur skaidriji Bražuola susilieja su savo vyresniąja seserimi Nerimi, savaitgaliui išaugo palapinių miestelis. Jame ir apsigyveno praėjusiame suvažiavime išrinktas Žaliųjų parlamentas. Jis atstovauja visas Lietuvos Žaliųjų grupes ir ekologinius klubus, konsultantų tarybą, koordinatorių. Susirinkti buvo pagrindinis: vasara — aktyvių gamtosauginių akcijų metas, o ekologinė situacija aštrėja.

Aktualiausias Žaliųjų problemos, organizaciniai judėjimo klausimai, ekologinės aktualijos diktavo parlamento dienotvarkę. Ir tik pirmojo „spikerio“ — S. Lapienio pastangų dėka pavyko neapsistoti prie antraeilių problemų, užgriebti didesnę jų ratą. Jau vien tai rodo, kad Žaliųjų pasirinkta parlamentinė darbo forma nunai labiausiai atitinka nuomonių pliuralizmą, geriausiai tinka koordinuoti veiksmus.

Vienas svarbiausių parlamento dienotvarkės klausimų buvo Žaliųjų veiksmų įvairiuose Respublikos regionuose koordinavimas. Ypač įdėmiai buvo svarstytas Mažeikiuose prie naftos perdirbimo gamyklos surengtas, vietos Žaliųjų piketas. Deja, šiai akcijai nebuvo kaip dera pasirengta, neparuošta jos koncepcija.

Parlamente buvo numatyti nauji ekologinių akcijų adresai, svarstyta, į kokią informaciją pirmiausia atkreipti masinės informacijos priemonių dėmesį. Vienu svarbiausių ekologinių klausimų šandien pripažinta naujų įmonių Lietuvoje statyba: tai bendra su italais švaraus benzino įmonė „Ekolita“. Ar ji būtina? Parengti Žaliųjų koncepciją šiuo klausimu sudaryta parlamento komisija, kurios nariai — R. Gajauskaitė, S. Lapienis, A. Vaišnoras, R. Braziulis. Sventosios Zaliejės atkreipė dėmesį į tai, kad niokojamas Kopų landsaftinis draustinis, per jį einantys vamzdiniai teršia pajūrį. Klaipėdietis A. Kontautas pasiūlė sudaryti specialistų grupę, kuri atliktų ekspertizę, kaip toliau eksploatuoti gerokai pasenusią naftos produktų eksporto įmonę Klaipėdoje. Kauno teritorinio gamtos apsaugos komiteto pirmininkas I. Stankovičius įžiebė diskusiją apie dabartinius pramonės įmonių atliekų sąvartynus. Jis iškelė problemą, jog absoliučiai negatyvus požiūris, piketavimas sukėlė naują teršimo bangą, nunai bandoma nuodingomis atliekomis atsikratyti slapčia — įmonės jas bando vežti į mišką, išpilti į upelius, kitus vandens telkinius. Reikėtų iškoti kompromisinio varianto: specialiai kaupiti gerai įrengtuose sąvartynuose atliekas, nes jos nea-

bejotinai taps žaliava pažangioms ateities technologijoms. Kur kas teisingesnis kelias, negu konservuoti nuodingas atliekas statybinėse medžiagose, kaip tai daroma Palemono keramikos gamykloje.

Toks dėmesys skiriamas gamtos saugos ir gamtonaudos santykiams neatsitiktiniai. Lietuvoje, kaip ir kituose Europos kraštuose, žmogus jau peržengė kai kurias leistinas ribas. Prie tokios ribos yra atsidūręs Kuršių marios. Buvo atkreiptas dėmesys, kad jų regione jau iškyla ir geriamo vandens problema. Posėdžių ant žolės serija tapo tikru Eldoradu žurnalistams — čia buvo galima pasisemti išsamių ekologinės informacijos. Ypač išsami diskusija vyko dėl Lietuvos miškų, medžioklės ūkio likimo. Varėnos Žaliųjų atstovas E. Drobėlis papasakojo apie situaciją Marcinkonių girininkijos teritorijoje, apie čia pradėtą neleistiną miškų kirtimą, kuris sudaro rimtą grėsmę unikaliai Džukijos gamtos kampeliui — Čepkelių rezervatui, neigiamai atsilieps projektuojamam Džukijos nacionaliniam parkui. Tuo klausimu buvo priimta rezoliucija, kuria kreiptasi į Respublikos vyriausybę.

Kita aktuali ekologinė problema — turgaus rinkos kontrolė. Šiandien Lietuvos turgus užverstas iš kitų respublikų atvežtais vaisiais, daržovėmis, tačiau tuose šalies regionuose ekologinė kontrolė vykdoma silpnai. Tokios žemės ūkio produkcijos kontrolė reikia atlikti vietoje, kad žmogus už savo pinigus gautų pilnavertį produktą, o ne nitratais idarvta iš pakaitalą. **Viktoras Armalls**

Mažiesiems smalyžiams

Biržų centre atsirado iki šiol neregėtas prekybinis taškas — centrinėje rajono centro gatvėje emė veikti ledų fasavimo automatas. Įmeti monetą, ir automatas pateikia vaflinę stiklinaitę su visų smalyžių mėgstamu skanėstu. Prie ledų automato kas rytą nusidriekia vaikų eilutė — kiekvienam magą išbandyti, ar skanus mechaninio pardavėjo ledai.

Automato neapeina ir suaugusieji — ypač jis patogus šeiminiškėms, nes atitinkamu ledų porcijų skaičiumi jis užpildo bet koki indą. Tad patogus šitaip parsinešti ledų pietų desertui.

Automatą pagamino amerikiečių firma „Taiper“ — tai vienas iš trijų įrengimų, kuriuos neseniai įsigijo Biržų sviesto gamykla. Kitas pastatytas Vabalninko miestelyje, nes į ten sunkiau iš rajono centro nuvežti įpakuotus dėžėse ledus. Automatas per dieną parduoda apie du tūkstančius porcijų ledų. Tad dabar Biržų ir Vabalninko smalyžiams šio skanėsto nestinga. **Jurgis Porkėnas**

Vienoje Paryžiaus gatvė.

TASS-C

LIETUVOS ŽURNALISTAI SIEKIA NE TIK KŪRYBINĖS LAISVĖS

„Nuoširdžiai pritariame šioms mintims. Tuo pačiu pareiškiame savo nuomonę. Nors mūsų nedidelis kolektyvas pernai davė 1 359 000 rublių pelną, tačiau iš šių lėšų mums teko, beje, kaip ir ankstesniais metais, tik trupiniai. Daugiau kaip 90 procentų pelno savinasi TSKP CK. Mūsų nuomone, reikėtų kuo greičiau panaikinti tokią neteisingą pelno paskirstymo praktiką. Siautėjant infliacijai, mūsų bei kitų partiniuose leidiniuose dirbančių žurnalistų algos tapo juokingai mažos. Jas, kaip ir honorarą, reikėtų kuo skubiau padidinti. Ir dar. Mes „apginkluoti“ tokia orgtechnika, kuri mus „nuginkluoja“ kiekviename žingsnyje. Nejaugi niekuomet neperžengs slenksčio naujai mokslui ir technikai atradimai?!“ — tokiu prieraišu „Vakarinių naujienų“ — Vilniuje leidžiamo vakarinio laikraščio — redakcija palydėjo Lietuvos žurnalistų sąjungos pareiškimą. Jame buvo pareikšta, kad Lietuvos žurnalistų sąjungos valdybos sekretoriatas, nelaukdamas, kol pasirodys pagrindinių projektų dokumentai, ragina LKP CENTRO KOMITETĄ jau šiandien žengti pirmuosius savarankiškus žingsnius taip pat ir partinio ūkio srityje. Partinis centras, skiriant daug dėmesio šalies ekonominei reformai, novacijų net nebando taikyti savoje sistemoje. Centralizacija ir komandinė tvarka čia praktiškai liko tokia, kokia buvo stagnacijos metais. Be kita ko, ji labai rimtai grasina viešumo žingsniams, ir žurnalistai tam negali likti abejingi... Tą dieną, kai buvo spausdinamas šis pareiškimas, „Komjaunimo tiesa“ kioskuose pasirodė su tuščia puse pirmo puslapio, kuriame buvo išspausdintas tik lakoniškas tekstas, jog tai — pirmasis laikraščio kolektyvo protestas. Suprantama, kad jaunimo spauda nunai nuskriausta labiausiai — čia ir mažiausi atlyginimai, ir mažiausi honorarai. Juokinga, kad 560 tūkstančių tiražu einantis laikraštis negali pasididinti darbuotojų algų, nė rublio iš milijoninių pelnų gauti socialinėms reikmėms tenkinti. Varžo pasenusios instrukcijos ir atgyvenęs savo amžių partinio biudžeto formavimo principas. Žurnalistus jaudina ir tai, kad savo kūrybinius bei organizacinius reikalus jie pabandė, ir gana sėkmingai, išspręsti sausio mėnesį įvykusiame neeiliniame suvažiavime, o, va, leidybos, ūkiniai reikalai nepajudėjo nė iš vietos. „Lietuvos KP CK leidykla“ šandien turi didžiulius Spaudos rūmus, prasta technika aprūpintą spaustuve. Deja, redakcijos pastaruoju metu kasdien pergyvena, kad, laiku, o gal, ir visai gali neiš-

eiti eiliniai laikraščių numeriai (toks precedentas jau buvo)“, — sakoma Žurnalistų sąjungos pareiškimė.

Tiesiog paradoksalu, kad leidykla, kasmet gaunanti kelis milijonus rublių pelno ir, mūsų žinomis, maždaug 90 procentų jo atiduodanti centrui, negali konkuruoti su kur kas kuklesnėmis spaustuvenimis, todėl spaustuviniškai, o ypač rinkėjai, vienas po kito išėina iš darbo. Nunai partinių laikraščių redakcijos turi mažiau savarankiškumo negu eilinės fabričių brigados. Tad nunai žurnalistams rūpi ne vien kūrybinė laisvė, bet ir spaudos ekonominis pagrindas, žurnalistų gretose dirbančių žmonių materialinė gerovė, nes ši profesija visame pasaulyje pripažįstama kaip viena sunkiausių. Beje, jie tam turi pilną teisę, nes, uždirbdami partinei kasai didžiulius pinigus, redakcijose negali įsivesti papildomo etato, padidinti gerai dirbančiam atlyginimą. Tokia padėtis ir žurnaluose, kurių kolektyvai jau anksčiau kreipėsi į LKP CK, pasisakydami prieš ekonominį beteisiskumą.

Tokie nunai Tarybų Lietuvos žurnalistų rūpesčiai. Spaudoje per pastaruosius pusšimtį metų dar nebūta tokio atgimimo — periodinių leidinių turinys nušviečia visas gyvenimo sritis, kelia įvairiapuses problemas. Tad, suprantama, kad periodinių leidinių tiražai išaugo keleriopai. Ir spaudos darbuotojai siekia, kad už darbą jiems būtų atlyginama taip, kaip dirbi. **Antanas Pranaitis**

Paminklo atgimimas

Rokiškio centre — Nepriklausomybės aikštėje vėl atidengtas Laisvės paminklas, kuris pokario metais buvo labai apardytas, neteko savo simbolikos.

Laisvės paminklą prieš šešias dešimtis metų sukūrė skulptorius Robertas Antinis. Nacionalinio atgimimo metais rokiškėnai susirūpino, kad paminklas būtų atkurtas iš to, kas liko, tam darbai pasikvietė į talką skulptoriaus — paminklo autoriaus sūnų Robertą Antinį-jaunesnįjį. Nunai darbas baigtas — sūnus padėjo atginti tėvo kūrinį, įėjusiam į Rokiškio istoriją. **Pilypas Urbaitis**

— Amerikos moterų nacionalinė organizacija siekia susiorganizuoti į politinę partiją, nepriklausomą didžiosioms partijoms.

— M. Gorbaciovus, gavęs iš kapitalistinių šalių \$150,000 honoraro už savo knygą „Perestroika“, atidavė Sibiro vaikų prieglaudoms ir ligoninėms.

Vilnis, 1989 m. rugšėjo 28 d.

ŽMONĖS IR DATOS

SPALIO 1 DIENA
PRIEŠ 75 METUS

gimė visuomenės veikėjas, revoliucionierius, Didžiojo Tėvynės karo partizanas Stanislovas Sklėrius.

Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto antrojo sekretoriaus Iciko Meskupo vadovaujama operatyvinė grupė neatsitiktinai pasirinko Rokiškio apylinkes, kur ji turėjo nusileisti parašutais. Būtent Rokiškio apskrityje grupės narys Stanislovas Sklėrius gerai pažinojo vietoves bei vietinius žmones, todėl čia tikslingiausia buvo pradėti veikimą, organizuojant kovą prieš hitlerinius okupantus. Del lėktuvo šturmano apmaudžios klaidos grupė atsidūrė Latvijos teritorijoje, o už kelių dienų Biržų girioje netoli Smailių kaimo išdaviko eiguolio iškviesti policijos būriai apsupo partizanus ir 1942 metų kovo 13 dieną visa grupė nelygioje kovoje didvyriškai žuvo. Stanislovui Sklėriui tuomet buvo tik 27 metai. Gimė jis Petrograde, kur jo tėvas dirbo tekintuju Putilovo gamykloje. Tėvas dalyvavo revoliucinėje kovoje, todėl ir sūnus pasekė jo pėdomis. 1920 metais Sklėriai grįžo į gimtinę — Rokiškio rajono Kunigiškių kaimą. Stanislovas susipažino su komunistais, pradėjo plinti nelegalią revoliucinę literatūrą. 1934 metais įstojo į Lietuvos Komunistų partiją ir vykdė jos uždutis.

SPALIO 2 DIENA
PRIEŠ 115 METŲ

Pasvalio rajone, Siukštoniuose, gimė lietuvių poetas Mykolas Šližys-Mikalojus Dagilėlis. Jis mokėsi Kuldygos, Mintaujos gimnazijose. 1898 metais baigęs Kauno kunigū seminariją, kunigavo įvairiose vietovėse, aktyviai bendradarbiavo klerikalinėje spaudoje, išleido du poezijos rinkinius „Dainos ir sakmės“ ir „Dainos dainelės“. Mikalojaus Dagilėlio kūryboje vyrauja patriotiniai ir religiniai motyvai, idiliškos bei eleginės intonacijos, ryški didaktika ir moralizavimas. Nemažą jo kūrybos dalį sudaro rusų ir lenkų rašytojų pasakėčių ir eilėraščių laisvi vertimai bei sekimai.

Mirė Mikalojus Dagilėlis 1950 metais.

SPALIO 3 DIENA
PRIEŠ 100 METŲ

gimė rašytojas Matas Grigonis. Baigęs Vilniaus realinę gimnaziją, mokytojavo Lietuvoje ir Rusijoje. Daugiausia rašytojas nusipelnė vaikams, parašė apie 40 originalių ir verstinių poezijos knygelių. 1913 metais pasirodė pirmoji jo vaikų poezijos knyga „Kvietkelis“. Vėliau pasirodė rinkiniai „Į vaikučių širdis“, „Vaikų džiaugsmui“, „Algimantėlio metai“ ir kiti. Lengvai eiliuodamas Matas Grigonis su meile aprašė gamtą, gimtąjį kraštą, nevengė dorovinių pamokymų. Rašė ir apsakymus, raiškiai ir skelbė liaudies žaidimus, gyvulių ir paukščių garsiažodžius, vertė S. Pero, L. Tolstojaus, T. Ševčenkos ir kitų rašytojų kūrinius.

Mirė Matas Grigonis 1971 metais Panevėžyje.

SPALIO 4 DIENA
PRIEŠ 80 METŲ

gimė inžinierius technologas, Tarybų Lietuvos nusipelnęs kultūros veikėjas Andrius Novodvorskis. 1938 metais baigęs Kauno universitetą, jame ir dėstė, pokario metais Kauno politechnikos instituto dėstytojas, profesorius. Mokslininkas, 1989 m. rugėyje 28 d.

kas parašė darbų iš pedagogikos ir metodikos sričių, prisidėjo prie lietuviškosios technologijos kūrimo, parašė anglų—lietuvių bei rusų—lietuvių polittechninius žodynus, kitus veikalus.

Mirė Andrius Novodvorskis 1950 metais.

SPALIO 7 DIENA
PRIEŠ 120 METŲ

gimė visuomenės veikėjas, revoliucionierius Pranas Eidukevičius. Į Rybinsko kalėjimą suvaromas būrelis tremtinių. Kalėjimo prižiūrėtojai juos stumdo, tyčiojasi. Moterys, netgi su mažais vaikais sugrūdomos į tuščią karcerį, šaltą ir drėgną, be jokių gultų. Tremtiniai pasipiktinę, jie nutaria „pamokyti“ kalėjimo viršininką gerbti kalinių teises. Pranas Eidukevičius ir jo kovos draugai — lietuviai, stiprūs kaip jauni lokiai, veikia sumaniai ir drąsiai. Kalėjimo viršininkas priverstas nusileisti tremtinių protestui ir po to elgiasi su jais gana korektiškai. Taip savo atsiminimuose pasakoja akademikas Stanislavas Strumilinas, taip pat buvęs tremtinys. Tai atsitiko 1904 metų pavasarį. Tremtinių būrelis, pakeliui sustojęs Rybinsko kalėjime, buvo siunčiamas iš Maskvos Butyrkų persiunčiamojo kalėjimo į Oloneco guberniją. Kartu su kitais ištremtin penkeriems metams buvo siunčiamas Pranas Eidukevičius, nuo pat jaunų dienų neapkentęs neteisybės ir priespaudos. Didelės įtakos jo veiklai turėjo Vladimiras Leninas, su kuriuo jis susipažino 1914 metais Novy Targ kalėjime. Kitais metais Berne jis matėsi su Leninu antrą kartą, o vėliau — Maskvoje. Kiekvieną kartą Leninas duodavo Pranui Eidukevičiui reikšmingų patarimų dėl tolesnio revoliucinio darbo, jo krypties ir metodų.

Mirė Pranas Eidukevičius 1926 metais.

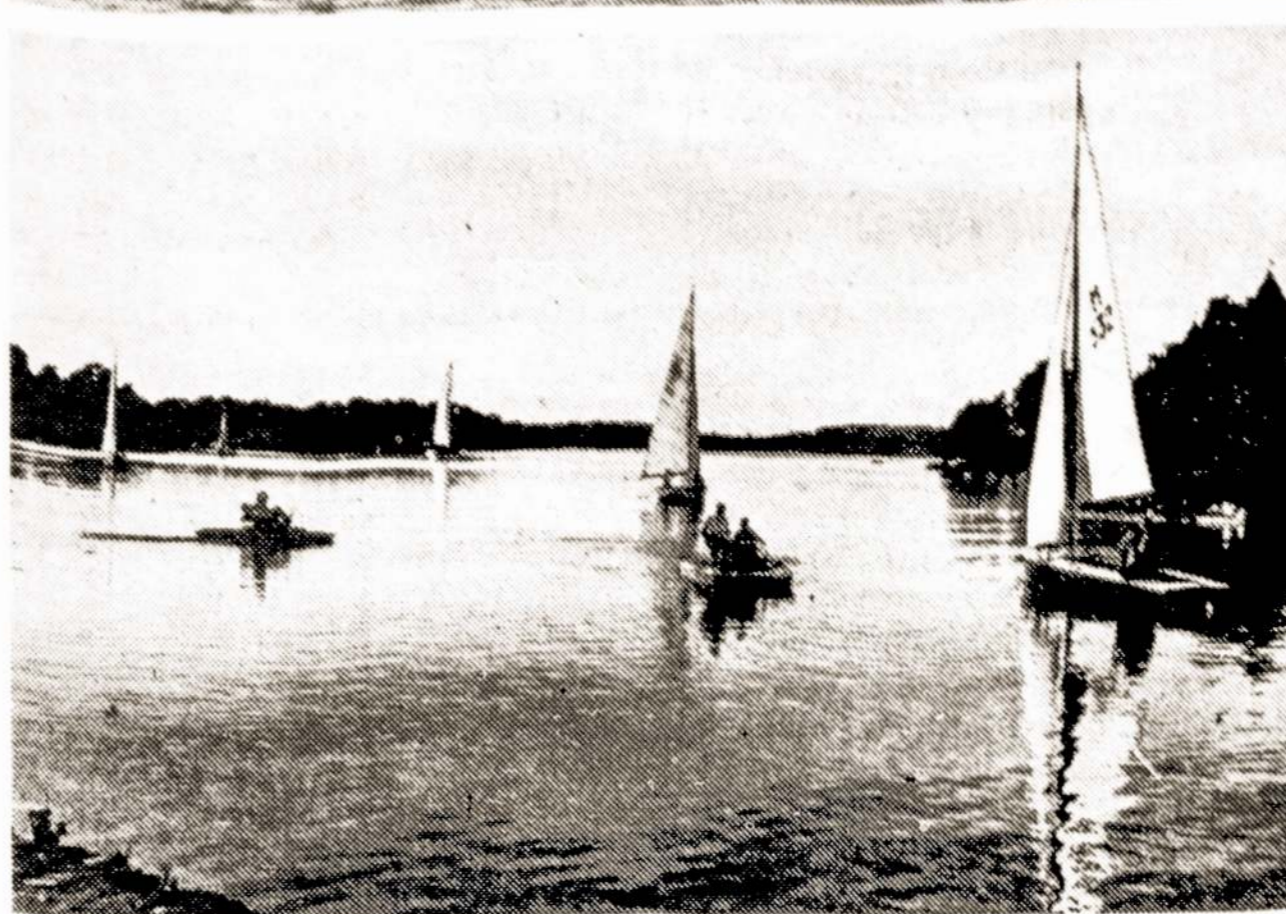
SPALIO 9 DIENA
PRIEŠ 110 METŲ

gimė visuomenės veikėjas, knygnešys, revoliucionierius Andrius Verbyla. Iš vaikystės pamėgęs knygas, jis anksti suartėjo su knygnešiais, gabenusiais draudžiamą lietuvišką spaudą iš Rytprūsių. Ne tik skaitė ir platino kitų parneštas knygas, bet ir pats nuo 1901 metų tapo aktyviu knygnešiu. Tais pačiais metais pirmą kartą pats nuvyko į Tilžę, susitiko su lietuviškos literatūros leidėjais, susipažino su Z. Angariečiu ir kitais to meto žymiais socialdemokratijos veikėjais. Jų paskatintas Verbyla 1902 metais ir pats įstojo į Lietuvos socialdemokratų partiją, tapo aktyviu jos dalyviu. Visą kraštą sukrėtė 1905 metų revoliucija. Andrius tapo daugelio streikų ir demonstracijų organizatoriumi Sūduvos dvaruose, sukūrė ne vieną socialdemokratinę organizaciją ir jų knygynėlius. 1908 metais jis buvo suimtas ir ištremtas į Sibirą. Į Lietuvą grįžo tik 1912 metais. Vėliau jis įstojo į Lietuvos Komunistų partiją, buvo aktyvus 1918—1919 metų įvykių dalyvis. Paskiau nuo partijos veiklos nutolo ir tik 1940 metais vėl įsijungė į politinį gyvenimą. Jo veikla 1940—1941 metais kol kas plačiau netyrinėta. Žinoma, kad jis 1941 metų rugpjūčio mėnesį hitlerininkų buvo suimtas ir sušaudytas kartu su kitais to meto aktyvistais.

SPALIO 10 DIENA
PRIEŠ 50 METŲ

Maskvoje buvo pasirašyta „Vilniaus ir Vilniaus srities perdavimo Lietuvos Respublikai ir Lietuvos

TRAKUOSE, PRIE GALVĖS

Vasarą apsilankęs viename iš nuostabiausių Lietuvos gamtos kampelių — Trakuose neatsigrožėsi. Smaragdinėje žalumoje tyvuliuojantys Galvės ežero vandenys, įvairiaspalvės vinservingų burės, besimaudantys poilsiautojai — visa tai sako, jog karščiausias metų laikas — vasara nemano išėiti.

Tačiau ne tik puiki gamta, gaivus vanduo kasdien čia pritraukia šimtus turistų. Atjaunėjusi senoji Trakų pilis, jos eksponatai padeda mumis prisiliesti prie garbingos savojo krašto istorijos, geriau suprasti šiandieną.

Sekmadienį bene labiausia žmonės mėgsta Trakus. Poilsio diena, pralcišta šioje gamtos šventovėje, suteikia naujų jėgų. Ypač, kai Galvės ežere vyksta smailanosių valčių lenktynės bei kitokios vandens sporto iškylos.

(Rimanto Jankausko nuotraukos)

—TSRS savitarpio pagalbos sutartis“. Atrodė, jog ilgai trukusi lietuvių tautos viltis — atgauti Vilnių ir jo kraštą išsipildė. Vienok ši viltis greitai buvo aptemdyta — į Lietuvą, kaip ir į kitas Pabaltijo valstybes, buvo įvestos tarybines kariuomenės igulos, o po to sekė tragiški lietuvių tautai įvykiai — buvo likviduotas Lietuvos suverenitetas ir nepriklausomybė, Lietuva buvo inkorporuota į Tarybų Sąjungos sudėtį, prasidėjo represijos, trėmimai, prasidėjo ilgai trukęs komandavimas iš Maskvos, prieš kurį tik po kelių dešimtmečių pakilo atgimstanti lietuvių tauta.

A. Kybartas

Išminties krislai

Kirpėjo autoritetas visada ka-
bo ant plauko.

Jis turėjo tiek reikalų, kad
darbui nebelikdavo laiko.

Akiplėša labai vertina žmo-
nių kuklumą.

Kai dažnai geri už kitų svei-
katą, gali prarasti savąją.

Gyvenimo drama — vieninte-
lė, kuri vyksta be repetitijų.

Kantrybė karti, bet jos vai-
siai saldūs.

NUO RASOS IKI RASOS

Kombainininkai Romualdas Zezmys ir Vladas Dubinskas — pjūties lyderiai. Slaudai trgi prašosi greičiau sutvarkomi.

Taisosi reikalai Zarasų rajono „Aukštaičių krašto“ kolūkyje, kuris ankstesniais metais, kaip sakoma, vilkosi uodegoje. Tuo įtikina ir kombainininkų darbo rezultatai. Iš kiekvieno hektaro priku-liama po 40—45 cnt kviečių, geras miežių derlius.

Kombainininkų nuotaiką kelia ir jiems rodomas dėmesys. Visi laukuose dirbantys vyrai giria čia atvežamus karštus pietus. Geriausiai pašarų ruošėjai.

Nuo kombainininkų stengiasi neatsilikti ir šiaudų tvarkytojai, ražienų skutėjai, pašarų ruošėjai.

Valentinas OLSEVSKIS

Netrukus šis laukas bus švarus.

AUTORIAUS nuotraukos

ALYTAUS GIMNAZIJAI — 70 METŲ

Prieš 70 metų pradėjo veikti Alytaus gimnazija. Šią sukaktį plačiai paminėjo Lietuvos visuomenė.

Vidurinės mokyklos Alytuje iniciatorius buvo vadinamasis švietimo komitetas, kurį sudarė mokyklų inspektoriai A. Balynas ir A. Geniušas, mokytojai S. Slavėnas, V. Arminaitė ir kiti. Inspektoriai A. Balynas ir A. Geniušas kreipėsi į mokytoją K. Klimavičių, kuris sutiko ir 1919 metų rugpjūčio 1 d. atvyko į Alytų ir pradėjo planuoti mokyklos steigimą.

Mieste jokių patalpų nebuvo. Ties šventoriumi esančios pradinės mokyklos patalpos buvo mažytės ir ankštos. Todėl mokyklos vedėjas K. Klimavičius pasirinko mūrines kareivines prie plento. Jos tuomet buvo tuščios. Reikėjo įstatyti duris ir langus, pastatyti krosnis. Lėšų buvo maža. Pradžioje tėvai sudėjo apie 900 markių. Švietimo ministerija davė 1500 markių. Vėliau kiek padėjo apskrities savivaldybė.

Stojamieji egzaminai vyko pradinės mokyklos patalpose. Juos laikė apie 80 jaunuolių, tuo tarpu tik į pirmąsias dvi klases. Suprantama, didesnės atfankos nė negalėjo būti: kandidatai buvo priimti ir paskirstyti pagal žinias į I ir II klases.

1919 m. rugsėjo 1 d. prasidėjo pirmieji mokslo metai. Tik pradėjus mokslo metus, iš lenkų užimtų sričių atbego burių moksleivių, kurie sudarė III klases pagrindą.

Mokymosi sąlygos buvo labai sunkios. Kadangi pradžioje mokyklinių suolų nebuvo, tai moki-

mai parsitempe iš įgulos cerkvės „lomkas“ ir sudėjo į klases. Prie mokyklos veikė bendrabutis, kurį tvarkė tėvų komitetas. Jo pirminku buvo Balkūnų kaimo valstietis Jonas Maknickas.

Vadovėlių nebuvo. Mokytojas K. Klimavičius parašė matematikos vadovėlius, išspausdino šapirografu ir išdalino mokiniams. Mokytojas S. Slavėnas parašė literatūros teorijos konspektą. Mokytojas A. Balynas iš konspektų diktavo gamtos mokslų pagrindus.

Apie 1921 m. į Alytų buvo atkeltas vienas kariuomenės pulkas. Nors kareivinių čia buvo daug, bet sutvarkytos tik tos, kuriose įsikūrė mokykla. Pulkas pareikalavo, kad mokiniai, mokytojai ir mokykla tuoj pat išsikraustytų. Įteikė ultimatumą raštu, kad patalpos būtų laisvos per dvi dienas. Mokytojai labai susirūpino. Tačiau mokyklos neišmetė. Po dviejų dienų atvyko pasižiūrėti švietimo ministras K. Bizauskas ir krašto apsaugos ministras J. Šimkus. Jie apžiūrėjo viską ir sutvarkė reikalą. Mokyklai teko tik kiek susispausti.

1923 m. rudenį mokykla buvo pertvarkyta į gimnaziją, įsteigiant penktąją klasę. Direktoriu buvo paskirtas kunigas Juozas Jakštys. K. Klimavičius liko mokytoju. Direktoriu visuomet palaikydavo K. Klimavičių. Nors ir būdamas kunigu, J. Jakštys buvo ne fanatikas, o visai tolerantiškas ir gyvenamas žmogus.

Kai per 1926 m. rinkimus į seimą krikdėmai pralaimėjo, Alytaus gimnazijos direktorium buvo paskirtas Stasys Totorius. Po krikš-

čionių demokratų valdymo sudarė šviesesnio gyvenimo prošvaistė. Tuoj prie gimnazijos įsisteigė kursai suaugusiems, į kuriuos įsirašė daug miesto darbininkų. Kaime ir mieste buvo organizuojami kultūringi jaunimo vakarai su menine programa, pradėjo skverbtis platesniu mastu šviesa.

Tuo metu tautininkų laikraštys „Lietuvos aidas“ buvo rašoma, jog pas mus per daug visokių mokyklų, jog per daug ruošiami inteligentų. Direktorius S. Totorius 1927 m. iš Alytaus buvo perkeltas į Mažeikius, o į jo vietą paskirtas Jonas Eidėnas.

Vėliau direktorium buvo atkeltas iš Vilkaviškio Stepas Vaitkevičius. Tada buvo jau apie 400 mokinių. Pirmoji abiturientų laida buvo išleista 1927 metais. Gimnaziją tais metais baigė 19 abiturientų.

1933 m. rudenį, nors turėjo tik 47-erius metus, K. Klimavičius buvo atleistas į pensiją, kad turėtų geresnes sąlygas ruošti vadovėlius. Ilgą laiką dirbdamas vidurinėje mokykloje ir dėstydamas matematiką, K. Klimavičius turėjo surinkęs daug medžiagos ir parašė kelis vadovėlius, iš kurių teko mokytiis ne vienam iš mūsų.

K. Klimavičius 1940 m. buvo paskirtas Alytaus apskrities švietimo skyriaus vedėju. Jam buvo suteiktas LTSR nusipelnusio mokytojo vardas. Mokyklos jubilėjaus proga prie antrosios vidurinės mokyklos pastatytas K. Klimavičiaus biustas. Dabar mieste yra 12 vidurinių mokyklų.

Stanislovas Pleskus

SETOS VAISTININKAI

Pačiame Kėdainių rajono pakraštyje yra nedidelis Sėtos miestelis. Tai — apylinkės ir kolūkio centras, kuriame kasdien reikalaujama ir tolimesnių kaimų gyventojai. Vienas kitas pasuka ir į nedidelę gatvelę, kurioje įsikūrusi vaistinė.

Daugiau kaip tris dešimtmečius vaistinėje triūsia Elena ir Vytautas Inokaičiai. Iš vietinių gyventojų pasakojimų suprantu, kad jie išmano, myli savo darbą, stengiasi visomis išgalėmis padėti žmogui. Dar nebuvo tokio atvejo, kai Inokaičiai pažadėję neįstosetų, nors dėl to tenka ne kartą ir ne du teirautis pas kitus vaistininkus, važiuoti į Kauną ar Vilnių. Apylinkės žmonės daug metų rinko vaistinės vedėją savo deputatu.

Daug kas pasikeitė Sėtoje per tuos metus, kurie prabėgo vaistininkų šeimai čia apsigyvenus. Miestelyje dabar yra viskas, kas reikalinga jaukiai ir patogiai žemdirbio buičiai — geri butai su visais patogumais, vaikų darželis, vidurinė mokykla ir kt.

Vytautas Inokaitis yra sukaukęs daug medžiagos apie miestelio praeitį, ne vieną laisvalaikio valandą paskyrė savo mėgstamam dalykui — kraštotyrai.

Prieš keletą metų Sėtos vaistinė pažymėjo įkūrimo šimtmetį, todėl Vytautas Inokaitis ypač kruopščiai gilinosi į jos istoriją. Sveičiui jis mielai rodo pageltusius dokumentus, nuotraukas. Štai vienoje jų, darytoje šio amžiaus pradžioje, matyti nedidelis namelis, kuriame buvo įsikūrusi pirmoji Sėtos vaistinė. Sužinota, kad pirmuoju provizoriumi čia buvo Konstantinas Eidrigėvičius. Turi jo nuotrauką, surado jo kapą. Nors dėl to teko susirašinėti su ne vienu archyvu. Daug medžiagos gavo iš Kauno medicinos instituto Liaudies farmacijos istorijos muziejaus.

Kiekvieną dieną į vaistinę laisikininkas atneša dešimtį laišku su įvairių šalių pašto ženklais. Visi jie adresuoti receptarenei Elena Inokaitienei. Iš mažens pamėgusi kalbas, ji išmoko rusų, vokiečių, lotynų, laisvai skaito anglų ir prancūzų kalbomis. Savarankiškai išmoko ir esperanto kalbos. Prieš dešimtį metų Elena Inokaitienė buvo iškovojusi Lenkijos radijo esperanto kalbos konkurso pagrindinį prizą ir nemokamą ke-lialapį į šią šalį. Buvo pakviesta ir dalyvavo Tarybų Sąjungos esperantininkų delegacijos sudėtyje pasauliniame esperanto kalbos kongrese Bulgarijoje.

Turiningą ir įdomų gyvenimą gyvena Inokaičių šeima. Prie vaistinės gražiai ir skoningai tvarkoma aplinka. Lietuvos kaimo vaistinių apžiūrose Sėtos vaistinė ne kartą pelnė prizines vietas.

Vaistines atsiliepiamų knygoje įrašai, padėkos už gerą darbą. Inokaičiai dažnai sulaukia ekskursijų iš kitų rajonų. Jų vaistinė yra paskelbta geros darbo patirties mokykla. Nuoširdžiu darbu, jautrumu pelnyta apylinkės žmonių meilė ir pagarba.

A. Norvaišas

Didieji žmonės — išdidūs, mažieji — pasipūtė.

D. Baironas

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nenuoširdus.

V. Kubanevas

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nebenuoširdus.

V. Kubajevs

Vilnis, 1989 m. rugsėjo 28 d.

Iš Varėnos rajono Mautužų stalybinių medžiagų gamyklos Respublikos stalybinių organizacijoms kiekvieną dieną išvežama iki dviejų šimtų tūkstančių silikatinių plytų. Gamykloje gaminama ir supresuota perlitinė (zoliacinė) medžiaga. Iš pastarojo pusmečio gamyklos viršplaninės produkcijos galima būtų pastatyti 25 dviaukščius gyvenamuosius namus.

KAIP GYDOMAS DIABETAS LIETUVOJE IR AMERIKOJE

Kaunas iki šiol dar nebuvo matęs tokių pasaulinio masto autoritetų — diabeto gydymo specialistų, kurie susirinko iš Jungtinių Valstijų ir Tarybų Sąjungos į susitikimą prie apvalaus stalo. Jų tarpe buvo žinomi gydytojai-endokrinologai, daugelis JAV diabetologų asociacijos nariai, medicinos seserys, dietologai, psichologai. Visi jie dalinosi savo patirtimi, buvo aptartos diabeto gydymo problemos, susitarta bendradarbiauti.

JAV gydytojai viešėjo Endokrinologijos ir hormonų chemijos instituto Kauno filiale. O šį susitikimą suorganizavo „Tėviškės“ draugijos talkinama A. Grigo firma „Zaibas“. Jos rūpesčiu kauniečiams buvo padovanota naujausių diabeto gydymo ir diagnostikos įrengimų bei prietaisų, kurių Lietuvoje kol kas dar stinga ir kurie ypač reikalingi sėkmingiems moksliniams tyrimams.

Lietuvos diabetologai, vadovaujami filialo direktoriaus profesoriaus J. Danio, supažindino svečius su savo darbais, šios ligos gydymo Lietuvoje praktika. Nūnai šioje medicinos srityje Lietuvoje pasiekta tam tikrų laimėjimų. Respublikoje sukurta vieninga nuolatinės medicininės pagalbos sergantiems diabetu sistema bei

patikimas šito susirgimo profilaktikos tinklas. Kaune gydomi sunkūs ligoniniai, o daugelis naudoja si filialo balneologine gydykla Birštone, kur gydymas derinamas su įvairiais fizioterapiniais gydymo metodais. Respublikoje įdiegtas diabeto registras, skirtas padėti žmonėms, kurie turi genetinį polinkį į pavojingą ligą, sumažinti rizikos faktorius.

Stambesniuose miestuose įkurti diabetikų klubai, prie jų veikia specialios mokyklos, kuriose pratinama racionaliai maitintis, mokoma, kaip suteikti sau pagalbą, atlikti profilaktiką. Iš bet kurio Respublikos kampelio galima susisiekti su telefoninės pagalbos punktu Kaune — čia budi patyrę gydytojai, jie visada suteiks reikiamą konsultaciją, patars, kaip elgtis priepuolio metu.

Specializuotose parduotuvėse galima įsigyti ne tik tradicinių maisto produktų, skirtų diabetikams, bet ir konditerijos gaminių, gaivinančių gėrimų, saldinių diabetikams. Platinami diabetikams skirtų valgių receptai. Su visomis šiomis diabeto gydymo ir profilaktikos priemonėmis bei mokslinėmis programomis Kauno medicinos svečiai susipažino per tris dienas, kurioms buvo skirtas apvalus stalas. **Venantas Pečellonis**

Vibracija, lazeris, ultragarsas — mediciniai

Vibratorių, padedantį kurtiesiems girdėti, sukonstravo Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto mokslininkai.

Nedidelis, žurno didumo aparatas įstatomas į ausį vietoj pažeisto būgnelio arba pridodamas prie kitų kūno vietų, pavyzdžiui, rankos. Kalba, priimta specialiu daivikliu, paverčiama atitinkamais signalais, kurie virpina vibratorių. Praėjus nedidelei apmokymo kursą, žmogus pagal šiuos virpesius pradeda „girdėti“ pašnekovą.

Kauniečiai mokslininkai taip pat perdavė medicams vibracinius prietaisus kai kurių nervų ligų diagnostikai, ruošia metodiką Vilnis, 1989 m. rugsėjo 28 d.

kaip virpesiais valyti plaučius.

Į talką medicams atėjo ir lazeriniai aparatai, kuriuos sukūrė Respublikos mokslininkai. Vilniaus trečiojoje ir Kauno klinikinėje ligoninėse jau veikia aparatai, kurie „skvarbiuoju spinduliu“ gydo skrandžio opas. Vilniaus radijo patavimų prietaisų mokslinio tyrimo institute sukurta gama ultragarso prietaisų labai įvairiems susirgimams operatyviai diagnozuoti. Daugelis jų jau gaminami pramoniniu būdu. Specialistai pripažįsta, kad jie atitinka užsienių analogų techninį lygį. **Romas Česna**

VILNIAUS KATEDROS ATGIMIMAS

Nuo pat ankstyvo ryto ant Vilniaus Katedros stogo įtemptai triūsia meistras. Praeiviai nejučia apžvelgia jų figūras ant frontono. Ir kiekvienas turbūt pagalvoja, kad nėra taip lengva dirbti svaiginančiame aukštyje. Tačiau patiems meistrams, matyt, rūpi kitkas. Jie atstato tai, kas vieną 1950 metų naktį buvo barbariškai sunaikinta. Tą naktį į aikštę niekas negalėjo patekti — ją buvo apsupę kareiviai. O rytą nuo Arkikatedros Bazilikos frontono nugriautos ant žemės riegsojo trys istorinės figūros: Sv. Kazimiero, Sv. Elenos ir Sv. Stanislovo. Kareiviai paskui nukuto paauskavimą nuo beveik dešimties metrų kryžiaus, kurį ranka prilaikė Sv. Elenos skulptūra. Skulptūros puošė Katedrą apie pusantro šimto metų. Nugriautos jos buvo tuometinio vykdomojo komiteto pirmininko parėdymu. Beje, ta vasara Vilniui buvo tikrai

juoda: nugriauti ir Trys kryžiai, skulptūros nuo Reformatų bažnyčios Pylimo gatvėje, sunaikinta ir daugiau meno ir architektūros vertybių...

Vilnietis Vytautas Navickas sukūrė ir išbandė technologiją, kaip atstatyti Arkikatedros statulas. Tuo tikslu įkurta dailės bendrovė „Vytautas“, kuri atlieka valstybinius užsakymus. Bendrovė įsikūrusi Užupyje, paminklinėje Sv. Baltramiejaus bažnyčioje. V. Navickui talkina skulptorius S. Kuzma. Atkurti skulptūras užsakė Dailės ministerijai Taryba. Dabar laukia nelengvas ir didelis darbas: skulptūrų aukštis — 5,56 metro. Senosios skulptūros buvo medinės, vietomis padengtos skarda. Dabar jos bus daromos iš plonos vario skardos, padengtos balta emale. Darbą vertins autoritetinga meno komisija. **Jonas Pauliukaitis**

Lazeriai žengia į cechus

Vilnius Tarybų Sąjungoje ir Europoje pagrįstai garsėja kaip mokslinių tyrimų lazerinės technologijos ir jos pritaikymo srityje centras. Vilniaus universiteto mokslininkai yra daug nuveikę, kuriant ir tobulinant pikosekundinius lazerius. Tačiau ligi šiol mokslininkų laimėjimai ilgai dulkėdavo stalčiuose, neatsirasdavo užsakovų, kurie imtųsi juos pritaikyti, gaminti lazerius ir lazerinius prietaisus pramoniniu būdu.

Situacija netikėtai pasikeitė, Vilniuje įkūrus lazerinės technologijos centrą. Jis organizuotas, sujungus Mokslų Akademijos laboratorijas ir gamybinę bazę. Centras kūrė ir gamins principaliai naujas technologijas, dirbančias

be atliekų, ekologiškai švairius pramoninius įrengimus, keliskart ilgiau tarnaujančius nei dabartiniai, įvairius instrumentus ir prietaisus, kuriuose panaudoti lazeriai užtikrins labai didelį jų tikslumą ir patikimumą.

Jau šiuo metu Lietuvos mokslininkai yra sukaupę nemažą patirtį lazerinės technologijos kūrime: sukurti monolitiniai litrai naudojami hidrogeologų, šiluminėje ir atominėje energetikoje, techninės priemonės akupunktūrai, gydyti opas žarnyne, parengti specializuotų lazerinių staklių projektai.

Centras jau priėmė pirmuosius užsakymus. Juos gali siūlyti tiek šalies, tiek užsienio organizacijos. Nustatomi tikslūs atlikimo terminai. **Kostas Kubilius**

Senovinių automobilių muziejus

Kauno žemėlapyje atsirado naujas adresas — tai senovinių automobilių muziejus. Jį atidarė senovinių automobilių kolekcionierų klubas „Rieduva“, garsėjęs jau antrą dešimtmetį.

„Rieduva“ įsikūrė 1974 metais. Jame susibūrė automobilstai, turėję senųjų automobilių ir motociklų, siekę juos atkurti, o paskui surinkti ekspozicijai. Greitai „Rieduvos“ senovinių ekipažų kolekcija tapo įvairių renginių ir švenčių puošmena, imta rengti dideles senovinių automobilių parodas ir paradas.

Klubo nariai važinėjo po tolimiausius Respublikos kampelius, kitas respublikas, supirkinėjo senovinių automobilių liekanas, gabeno jas į savo dirbtuves, o čia virdavo darbas. Taip jiems pavyko atkurti senovinius gaisrinius automobilius ir visą seriją motociklų. Beje, jie ir sudaro muziejaus ekspozicijos pradžią. Čia lankytojas išvys motociklus „Vanderer“, „DKV“, „NSU“, „Ciundap“, „BMW“, „Harley Davidson“... Išvysime čia ir amžiaus pradžios automobilizmo veteranus — „Mersedes“, „Fordus“, „Opelius“.

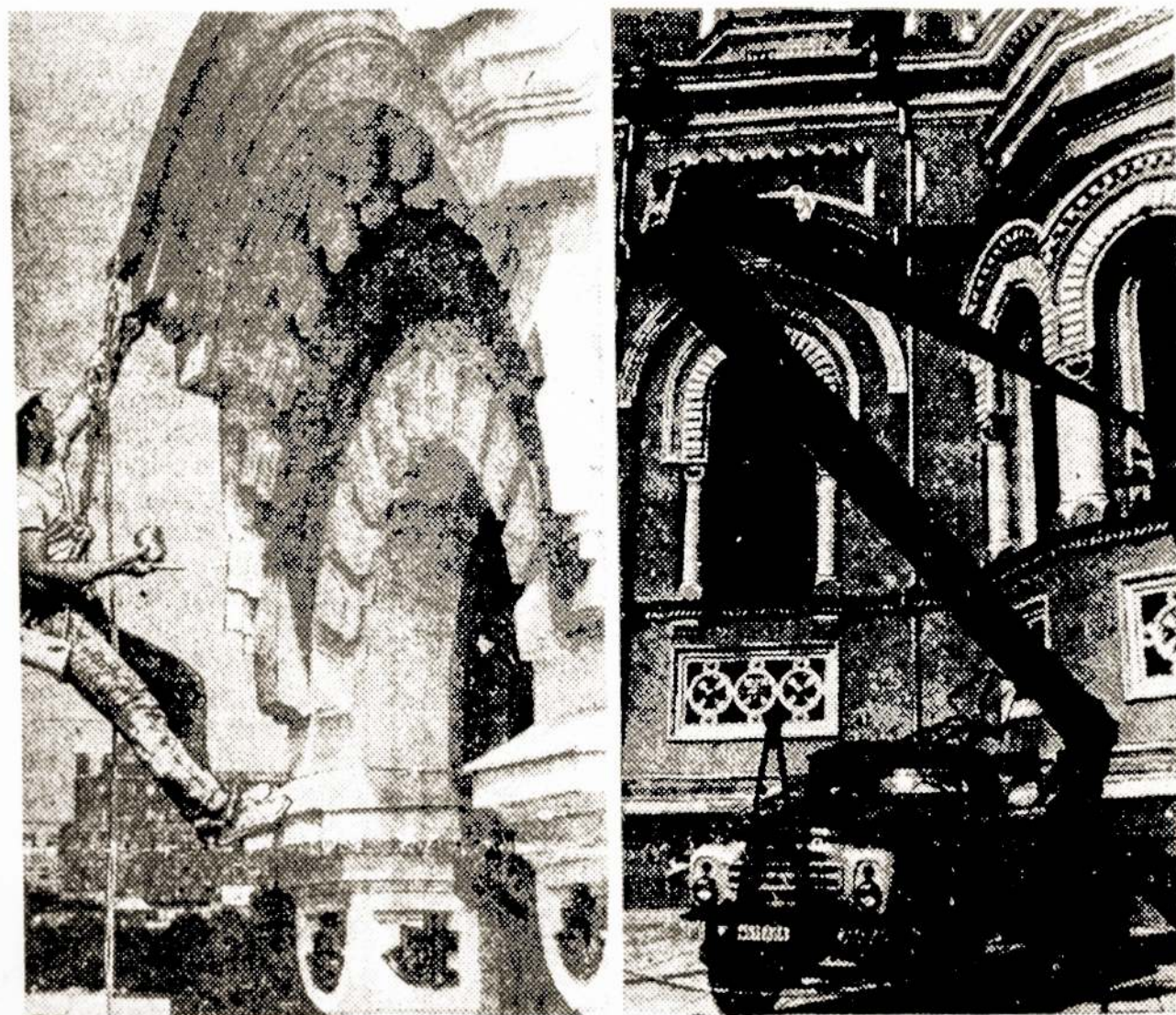
Grupė Toronto „Atžalyno“ ansamblio dalyvių Vilniuje „Tėviškės“ draugijoje. (Vidmanto Kliuko nuotr.)

„EDELVEISAS“ ANT KAUNO STOGŲ

Beveik dešimt metų restauratorių rankos nelietė Kauno skulptūros ir vitražo galerijos, buvusios Igelos bažnyčios. Dabar M. K. Čiurlionio dailės muziejaus užsakymu čia dirba „Edelveiso“ kooperatyvas. Statybininkai, pakibę ore, dirba prisirišę virvėmis. Tai ne eiliniai restauratoriai, o tikri alpinistai.

(Iš k.) alpinistai B. Versackis, O. Osikas, R. Vaičiulis ir G. Volungevičius.

Taip dirba Olegas Osikas; restauruojama Kauno skulptūros ir vitražo galerija. (Kęstučio Jurelės nuotraukos)

„Senoji Palanga“ kviečia lankytojus

Tie, kurie šiandien dar prisimena prieškarinę Palangą, gerai žino senojo Baltijos pajūrio kurorto istoriją, su pagarba ir dėkingumu mini žymaus Lietuvos kultūros ir visuomenės veikėjo, mokslininko ir publicisto Jono Šliūpo vardą. Čia jis praleido ne vienerius gyvenimo metus, kūrė, buvo miesto burmistru. Eidamas šias pareigas, daktaras Jonas Šliūpas nuolat rūpinosi vietinių gyventojų sveikata, švietimu, jų buitimi. Jis puoselėjo mintį išgarsinti Palangos kurortą visoje Europoje, parengė ir paskelbė principiniai naują taisyklais miesto vystymo planą. Tačiau įgyvendinti šias svajones pačiam Jonui Šliūpui nebuvo lemta — sutrukdė karas.

Bėgo metai. Palanga tapo žymiu, ištikus metus veikiančiu kurortu. Kas vasarą pailsėti, atstatyti sveikatą čia suvažiuoja daugiau kaip pusė milijono žmonių iš Lietuvos, visos Tarybų Sąjungos, užsienio turistai. Gydytis padeda purvo vonios, čia pat surastas mineralinis vanduo, kuris trykšta iš „Palangos“, „Jūratės“ šaltinių.

Pasikeitė ir miesto architektūra. Senieji pastatai dabar sudaro tik nedidelę kurorto dalį. Todėl simboliška, kad tiems, kurie nori geriau pažinti Palangos istoriją, domisi to meto gyventojų buitimi ir kultūra, šiandien vėl tenka minėti Jono Šliūpo vardą.

Šią vasarą lankytojams duris at-

vėrė naujas kultūros židinyš Baltijos pajūryje — Palangos istorijos muziejus. Jis įsikūrė Vytauto gatvėje esančiame name, kurio šeimininkas ilgus metus buvo daktaras Jonas Šliūpas.

Ekspozicijos „Senoji Palanga“ kūrėjai — Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejaus darbuotojai, vietiniai aktyvistai — nesistengė parodyti nuoseklų ir pilną miesto istorijos vaizdą. Čia atsispindi tik atskiri jos fragmentai. Per architektūrą, interjerus, namų apyvokos reikmenis atkurta atmosfera, kuri vyravo Palangoje trečiame ir ketvirtame mūsų amžiaus dešimtmeciuose.

Kadangi namas, kuriame įsikūrė Palangos istorijos muziejus, ilgus metus priklausė Jonui Šliūpui, nemaža ekspozicijos dalis skirta ir buvusio šeimininko gyvenimui. Fotonuotraukos, dokumentinė medžiaga supažindina lankytojus su jo veikla, įkuriant ir redaguojant „Aušrą“, „Naują galybę“, „Laisvąją mintį“, kitus lietuviškus laikraščius bei žurnalus, kovojant už Lietuvos valstybingumo atkūrimą, puoselėjant tautinę kultūrą, kuo šiandien taip džiaugiasi ir didžiuojasi atgimstanti Lietuva.

Palangos istorijos muziejaus atidarymo iškilnėse dalyvavo Jono Šliūpo sūnus inžinierius Vytautas Šliūpas, iš JAV, viešėjęs mūsų Respublikoje „Tėviškės“ draugijos kvietimu. **Arūnas Požarskas**

Ištikimas gimtajai žemei

Tauriai ir iškilmingai skamba per visą Nemuno kraštą žinomo ketvirto dešimtmečio Lietuvos Respublikos politinio veikėjo, pasaulio meno kolekcionieriaus Mykolo Žilinsko vardas. Gyvendamas toli nuo Tėvynės, Vakarų Berlyne, jis yra tarp tų žmonių, kurie tiesia suartėjimo kelius tarp Tėvynėje ir emigracijoje gyvenančių lietuvių, rūpinasi tautiečių dvasiniu atgimimu, ugdo jų kilnius jausmus.

Neseniai Kaune, Nepriklausomybės aikštėje, atidaryta dar viena galerija, kur „įsikūrė“ apie 400 Mykolo Žilinsko padovanotų meno šedevrų. Tai emigracijoje kūrusių lietuvių dailininkų paveiksai. Tačiau jie, kaip žinoma, yra tik dalis kolekcionieriaus padovanotų meno kūrinių Lietuvai. Iš viso gimtajam kraštui Mykolas Žilinskas perdavė apie pusantro tūkstančio paveikslų. Ne visi jie šiuo metu eksponuojami, daugelį dar reikia iširti, kruopščiai atrestauruoti. Tačiau su didžiąja jų dalimi dailės mylėtojai jau susipažino prieš keliolika metų atidarytoje paveikslų galerijoje, kuri įsikūrė moderniam pastate, prigludusiam prie Zaliakalnio papėdės, Donelaičio gatvėje.

Sios ekspozicijos pagrindą sudarė Mykolo Žilinsko sukaupiti Vakarų Europos pagrindinių mokyklų tapybos dailininkų kūriniai iš gana plataus, keturis šimtmečius apimančio, įvairių šalių kultūrinio palikimo. Čia ir Vakarų Europos 17 amžiaus tapybos mokyklų — Italijos, Flandrijos, Olandijos taptuko meistrų šedevrai, ir 19 amžiaus vokiečių tapyba, ir kitų šalių moderniosios dailės kūriniai. Formuojant šią ekspoziciją, buvo norima parodyti ne tik kuo daugiau kūrinių, bet ir atskleisti kolekcijos savitumą bei įvairovę.

Naujoji, kaip ir senoji galerija iškart tapo svarbiu miesto kultūrinio gyvenimo židiniu, nuolatiniu kauniečių, miesto svečių, specialistų ir meno gerbėjų domėjimosi objektu. Aplankyti savo dovanotų kūrinių ekspoziciją senojoje galerijoje į Lietuvą buvo atvykęs ir pats kolekcionierius. Kaune jis viešėjo 1980, 1982 ir 1988 metais. Mykolas Žilinskas liko patenkintas Kauno valstybinio M. K. Čiur-

lionio dailės muziejaus darbuotojų pastangomis tobulinant jo dovanotų kūrinių ekspozicijas.

Susidomėjimas Mykolo Žilinsko padovanotais paveikslais gyvas ne tik respublikoje, bet ir už jos ribų. Laidas apie Kauno paveikslų galerijas, kur eksponuojami šie meno šedevrai, ne kartą transliavo respublikos bei sąjunginė televizija, apie tai dokumentinius filmus sukūrė Armėnijos ir Estijos teledudijos. Apie pačią kolekciją nemažai rašyta ir respublikinėje, ir sąjunginėje spaudoje, daugelis kūrinių reprodukuoti solidžiuose leidiniuose.

Darydamas neįkainojamas dovanas savo tėvynainiams, Mykolas Žilinskas ne tik praturtino tapybos drobėmis, skulptūromis ir grafikos kūrinių garsaus šalyje ir už jos ribų muziejaus rinkinius. Savo kilniu poelgiu kolekcionierius tapo sektinu pavyzdžiu kitiems išeiivijoje gyvenantiems lietuvių kilmės dailininkams ir meno vertybių savininkams.

Mykolo Žilinsko vėkla turtingant Lietuvos kultūros fondus neliko nepastebėta ir neįvertinta Respublikos vyriausybės. 1986 metais jam buvo suteiktas Lietuvos TSR nusipelnusio kultūros veikėjo garbės vardas.

Artūras Povilūnas

Išminties krislai

Nejuokaukite su ugnimi — ji nesupranta humoro.

Auksas negenda, bet jis dažnai gadina žmones.

Patarimas — tai vienintelis dalykas, kurį noriau duodame, negu imame.

Vienas protas gerai, o simpoziumas — dar geriau.

Mokytojo griežtumas naudingas už tėvų glamones.

Laimingiausias yra tas žmogus, kuris suteikia laimę didžiausiam skaičiui žmonių.

Dovanoti — tai būti pranašesniu. (V. Hugo)

MUOTRAUKŲ: Šiaulių rajono Kulšių kolūkio valdybos bei parapilietiški pastangomis baigiamo restauruoti Kulšių bažnyčia. Antono Dilo (ELTA) nuotr.

Vilnius, 1989 m. rugsėjo 28 d.

Spektaklio premjera Tolminkiemyje

Scena iš spektaklio.

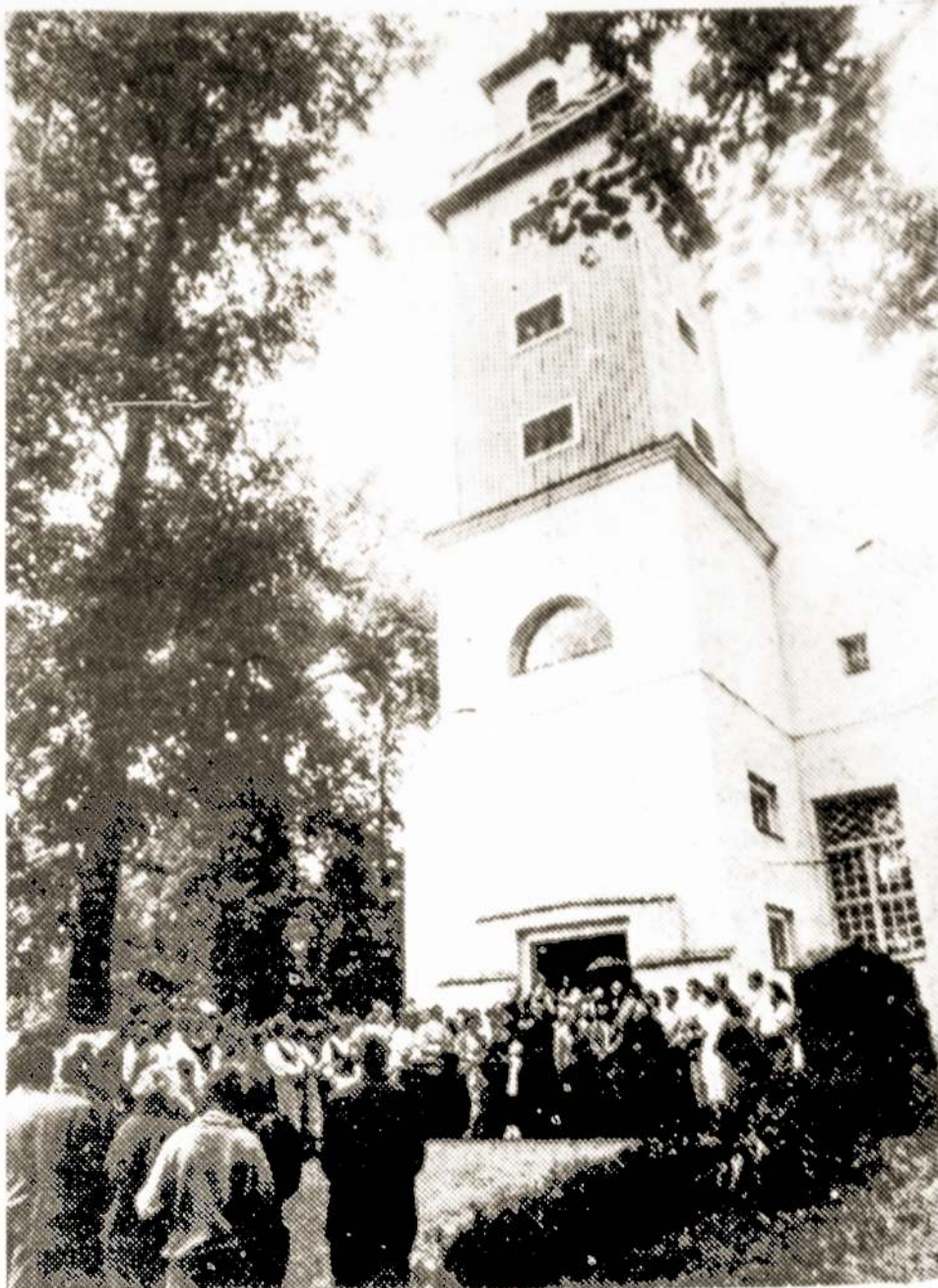
Pirmąjį savo spektaklį Lietuvos nacionalinis teatras studija pavadino „Poemarauda“. Premjera įvyko Tolminkiemyje, atstatytoje bažnyčioje.

Spektaklis sukurtas Kristijono Donelaičio poemos „Metal“ motyvais. Spektaklio tekstas papildytas senosiomis ir tuvių dainomis, apeigomis. Spektaklio kūrė-

jal jį žiūri kaip į rekviem prūsų tautai.

Naujojo teatro sponsorai — Kauno „Drobės“ vilnos gamybinis susivienijimas. Repetuojama jo klube. Įmonė aprūpina transportu, medžiagomis, padeda lėšomis.

Į spektaklio premjerą Tolminkiemyje atvyko etnografinis ansamblis iš Kauno rajono, nemažai žmonių iš kitų respublikų, miestų.

Prie K. Donelaičio muziejus Tolminkiemyje.

Etnografinių ansamblių nariai iš Kauno rajono Tolminkiemyje.

Kęstučio Jurelės (ELTA) nuotr.

POEZIJOS DRĖVĖ

Pietų Lietuvos žmonės dažnai juokauja, kad Varėnos rajonas yra pasiekęs daugiausia rekordų. Jis — didžiausias pagal plotį, rečiausiai gyvenamas, taip pat, pats miškingiausias Respublikoje. Jame išauginama daugiausia medienos, prirenkama be skaičiaus grybų bei uogų. Čia — karščiausios vasaros, šalčiausios žiemos...

Nenusileidžia Varėnos rajonas ir istoriniu, archeologiniu bei architektūriniu palikimu. Varėniškių pasididžiavimas — Dubičių kaimo kapinės, kur įamžintas 1863 metų sukilimo dalyvių atminimas, namas Subartonių kaime, kur gimė Vincas Krėvė-Mickevičius, Merkinės, Liškiavos, Krūminių piakalnai, taip pat, šiose apylinkėse 15-ame, 17-ame amžiuose statytos bažnyčios, dvaro rūmai...

Yra rajone ir dar viena jo žmonėms brangi vieta. Nors ji neįtraukta į respublikinės reikšmės kultūros paminklų sąrašą, ją gerai žino ne tik Pietų Lietuvos, bet ir visos Respublikos gyventojai. Tai, ant Uosupio kranto esanti, poeto Anzelmo Matučio drėvė.

Vilnis, 1989 m. rugsėjo 28 d.

Visų Lietuvos vaikų mylimas rašytojas, nusipelnęs mokytojas ir kultūros veikėjas čia praleido ne vieną vasarą, svajojų, kūrė. Šioje drėvėje gimė — „Girinukai“, „Šnekučiai“, „Milžinų Saukštas“, „Miško cirkas“, „Trijų brolių svirnelis“ ir kiti, daug džiaugsmo suteikę mažiesiems skaitytojams kūriniai bei knygos.

Gražia tradicija tapo, čia kiekvienais metais rengiamos, „Poetijos pavasarėlio“ šventės. Atiduoti duoklę mylimam poetui suvažiuoja žmonės iš visos Lietuvos. Jie klausosi poeto kūrybos, kurią skaito žinomi aktoriai, jaunieji atlikėjai. Šventės dalyviai gali išgirsti ir kitų poetų, rašančių vaikams skirtus eilėraščius, kūrybą. Varėnos rajono laikraščio redakcija, kuri organizuoja šį konkursą, skelbia geriausių iš jų pavardes, įteikia prizus, atminimo dovanėles.

Šventės metu sodinami ažuoliukai, rengiami Anzelmo Matučio kūrybos herojų parada, piešinių ekspozicijos, fotonuotraukų parodos. Ištroškę švečiai vaišინasi ar-

TRUMPAI

— Turkijos komunistų partija nuo pat 1920 metais įsikūrimo šiemet pirmą kartą legaliai minėjo įsikūrimo metines.

— Daugiau kaip 10 moterų organizacijų koalicija ruošiasi tautiška demonstracija Washington, D. C. Demonstracija numatoma lapkričio 12 dieną ir bus skirta, kad nebūtų liečiama moterų teisė darytis abortus.

— Čikagos nuomininkų organizacijos duomenimis, kaip yra įprasta, namų savininkai, padedant šerifui, nepageidaujamus nuomininkus iskrausto į gatvę. 1987 metais iskraustė 12,151 žmonės, praėjusiais metais — net 11,039.

bata pagal Anzelmo Matučio paruoštą receptą iš keliolikos miško žolelių. Girios vidury skamba dainos, sklinda liaudies muzika. Ne kartą šioje šventėje su šeimos kapele lankėsi kompozitorius Jurgis Gaižauskas.

Arvydas Počius

PERŽENGUS SAVO NAMŲ SLENKSTI...

Lietuviškos knygos kelionės po pasaulį bene labiausiai matomos čia, sąjunginės autorinių teisių agentūros Lietuvos respublikinio skyriaus viršininko Jono Leikausko kabinete. Jo spintose — apie keturi šimtai lietuvių autorių knygų, išėjusių įvairiose pasaulio šalyse.

— Susidomėjimas lietuvių literatūra pastebimai auga, — sako Jonas Leikauskas. — Manau, kad tam daug pasitarnauja ryšių su užsienio šalimis plėtojimas, dalyvavimas tarptautinėse knygų konferencijose Vilniuje. Štai prieš keletą metų Miunchene surengėme lietuvių vaikiškos knygos iliustracijų, grafikos ir meninės fotografijos parodą, beje, Junesko tarptautinės jaunimo bibliotekos pripažintą geriausiąją metų parodą. Mūsų knygų, iliustracijų parodos taip pat veikė Prancūzijoje, Čekoslovakijoje, Lenkijoje.

Lietuvių literatūra, suprantama, geriausiai žinoma VDR, Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Bulgarijoje. Ten seniai ir vaisingai dirba geri mūsų literatūros bičiuliai, su šių šalių leidyklomis jau nusistovėję glaudūs ryšiai. O kaip skinasi kelią lietuvių literatūra pas kitų šalių skaitytoją?

— Lietuvių literatūros vertimai yra paskelbti trisdešimties užsienio šalių kalbomis. Antai Vokietijos Demokratinėje Respublikoje pagal leidimų skaičių ir populiarumą tarp tarybinių literatūrų lietuviška knyga užima antrąją vietą, į vokiečių kalbą išversta daugiau kaip 60 knygų. Apie 30 lietuvių rašytojų knygų pasirodė Bulgarijoje.

Kasmet po vieną kitą mūsų autorių knygą išleidžia kapitalistinių šalių leidyklos. Švedijoje, pavyzdžiui, išėjo Marcelijaus Martinaičio „Kukučio baladės“, Suomijoje — 22 lietuvių rašytojų apsakymų antologija „Medinės akys“, Švedijos radijas įrašė Juozo Glinskio pjesę „Kingas“, Japonijos leidykla tarybinės poezijos rinktinėje pristatė Justiną Marcinkevičių ir Eduardą Mieželaitį. Vietname pasirodė Jono Avyžiaus romanai „Sodybų tuštėjimo metas“, Norvegijoje išleista Justino Marcinkevičiaus poezijos knyga, lietuvių pokario metų poezijos antologija. Atskirų mūsų literatūros publikacijų pasirodė Italijoje, Ispanijoje.

— Ant Jūsų stalo matau šunų naujų kontraktų...

— Pradėčiau nuo bene įdomiausių naujienos: artimiausiu laiku pirmą lietuvių autoriaus knygą išeis Prancūzijoje. Tai bus Juozo Baltušio „Sakmė apie Južą“.

Trys Grigorijaus Kanovičiaus romanai pasirodys Bulgarijoje, du — Čekoslovakijoje. Lenkijos skaitytojas gimtąja kalba galės susipažinti su Justino Marcinkevičiaus „Mindaugu“ ir „Katedra“, Vytautes Žilinskaitės knyga vaikams „Robotas ir peteliškė“. Justino Marcinkevičiaus poezijos rinktinę slovakų kalba pateiks leidykla „Slovenski pisatel“, čekų kalba leidžiamoje meilės lyrikos rinktinėje kartu su įvairių šalių poetais pristatomos Ona Baliukonytė, Birutė Baltrušaitytė, Gražina Cieškaitė.

— Kokie mūsų autoriai populiariausi užsienyje?

— Justinas Marcinkevičius, Eduardas Mieželaitis, Grigorijus Kanovičius, Mykolas Sluckis, Marcelijus Martinaitis. Per pastaruosius penkerius metus jų knygų užsienyje išleista daugiausia.

Kalbėjosi Arvydas Puidokas

PRIE ŠVĖTĖS, LIETUVOS PAKRAŠTY...

Siaurės Lietuvoje, prie pat kaimyninės Latvijos sienos prisiglaudęs senas lietuviškas miestelis Žagarė. Čia, prie Švėtės upelio, žmonių gyventa nuo neatmenamų laikų, o rašytiniuose šaltiniuose Žagarės vardas pirmą kartą paminėtas 1254 metais Žiemgalių žemių dalybų tarp Rygos arkivyskupo Alberto, Kalavijuočių ordino ir kapitulos akte. Žagarės pilis, kaip spėja istorikai, tikriausiai stovėjo ant dabartinio Žvelgaičio kalno, kurio pavadinimas siejamas su lietuvių kunigaikščių Žvelgaičiu.

Žagarės pavadinimo kilmės istorikai neišaiškino. Tad šią spragą užpildė liaudies fantazija. Vienas padavimų tvirtina, jog senovėje ant Švėtės kranto buvusi smuklė, prie kurios visada gulėjusi suverstų žagarų krūva. Lankytojai smuklę pavadino Žagaryne, o vėliau šiose vietose įsikūrusi miestelį — Žagare.

Žagarės vardas dažniau minimas nuo penkioliktojo amžiaus. Lietuvos metikoje minimas Žagarės dvaras, kuriame 1495 metais didysis Lietuvos kunigaikštis Aleksandras leido čia rengti muges. Beveik tuo pat metu čia pastatyta medinė bažnyčia, jai sudegus, iš dolomitų pastatyta nauja, kuri stovi jau beveik tris šimtmečius.

Devynioliktajame amžiuje Žagarės dvarai atiteko Rusijos imperatorės Jekaterinos II favoritams. Tada miestelyje sparčiai daugėjo gyventojų, steigėsi dirbtuvės ir nedideli fabrikėliai. Latvių dendrologas G. Kupholtas suprojektavo parką.

Neseniai tarsi atjaunėjo šis vienas didžiausių ir gražiausių Lietuvoje Žagarės parkas. Didžiulėje jo tvarkymo talkoje dalyvauti buvo suvažiavę žmonės iš tolimiau-

sių Respublikos kampelių. Ta proga vyko ir pokalbis apie miestelio socialines ir kultūrinės problemas, istorijos ir kultūros paminklų apsaugą. Ta pačia proga įsteigtas žagariečių klubas, kuris dabar telkia kraštiečius, rūpinasi gimtinės reikalais.

O viskas prasidėjo nuo grupės žinomų kraštiečių kreipimosi Respublikos spaudoje. Jie rašė, kad nors Žagarės ir nepalietė industrializavimo srautas, ir tai padėjo jai išsaugoti savitą veidą, tačiau ji atsidūrė tarsi podukros vietoje. Jie pakvietė į talką senolei Žagarėi, kad ir mūsų ainiai galėtų tvirtai atsiremti į tėviškės žemę.

Dabar jau restauruotas ir senasis žirgynas, kurį garsina jame auginami Hanoverio ir Lietuvos sunkiųjų veislės žirgai, turintys gerą paklausą tarptautiniuose aukcionuose. Restauruotas aštuonioliktą amžiaus architektūros paminklas — mūrinis vėjo malūnas, Žagarės dvaro rūmai. Pastatyta gražių socialinės paskirties pastatų — ambulatorija su vaistine, ryšių mazgas ir kt. Tačiau rūpestingos globos dar laukia kai kurie architektūros, archeologijos ir istorijos paminklai.

Žagarė yra vienas originaliausių ir vertingiausių mažųjų miestų urbanistikos paminklų respublikoje. Branginti ir tausoti jį imasi kraštiečiai, vietinė valdžia, miestelio ir apylinkių jaunimas.

Dabar per metus miestelio tvarkymui išleidžiama iki 100 tūkstančių rublių. Nors dabar senojoje Žagarėje gyvena tik apie tris tūkstančius gyventojų, nemažai lėšų skiriama socialinėms-hiitinėms reikmėms.

A. Jaunius

ALBERTAS LAURINČIUKAS LANKOSI ČIKAGOJE

Šiuo metu Čikagoje lankosi Amerikos lietuviams plačiai žinomas buvęs Vilniaus "Tiesos" vyr. redaktorius Albertas Laurinčiukas. Jis į čia atvyko iš Naujosios Anglijos nors trumpai aplankyti savo bičiulius, draugus ir pažįstamus.

A. Laurinčiukas į JAV yra atkviestas Naujosios Anglijos amerikiečių laikraščių redaktorių asociacijos garbės svečiu. Per aštuonias viešnagės dienas jis jiems davė kelias paskaitas, interviu Bostono didlapiui "Globe" ir kitiems tenyškiesiems laikraščiams.

Viešnagės metu Čikagoje ketina nuvykti dienai kitai į Arizoną aplankyti bičiulius Bronę ir Juozą Vaitkus, kurie nuvykę į Lietuvą neaplenkia ir Laurinčiukų namuose staptelti.

Iš Čikagos grįždamas į namus ketina dar staptelti trumpam laikui New Yorke.

Kor.

SVEČIUOJASI ČIKAGOJE

Prano ir Antoinetės Vaitkų kvietimu Čikagoje svečiuojasi kaimietis Vladas Savaljevas. Ketina čia pavičėti savaitę kitą, o gal ir mėnesį kitą.

Vladas Savaljevas gimęs pokario metais, jo ši išvyka į Vakarų pasaulį pirmą. Augustam ir beveik nuo pat vaikystės gyvenančiam Kaune, Amerika jam visiškai kitaip atrodo, negu ją įsivaizdavo. Ypač jį stebina gausus visko pasirinkimas, žmonių iniciatyva, žinoma, ir kad Amerikoje yra skurdo.

A. Savaljevas aukštos kvalifikacijos Deržinskio staklių įmonėje darbuotojas. Augina šeimą, turi Kauno užmiestyje šeimynišką sodą. Tačiau tokios daržininkystei

technikos, kokią jis matė čia pas savo gimines, sakė, vargiai ar jam teks sulaukti, kada Lietuvoje bus.

Stebisi svečias ir lietuvių gausa Marquette Parke, jų "politikieria-vimu"... Užėjęs į "Vilnius" įstai-gą, stebėjosi laikraščio kolektyvo ryžtu leisti laikraštį, meile jam.

Išties, buvo malonu šnektelti su išsilavinusiu, kultūringu žmogumi, nesugadintu mus Amerikoje lydinčių negeročių.

X.

LAISKAI IR PARAMA

Gerb. "Vilnis",

Siunčiu 50 dolerių čekį už prenumeratas, t.y. už savo ir už siunčiamą į Lietuvą. Kas liks — lai bus auka laikraščiu.

M. Zeakas

Rockville, Maryland

Gerb. Administracija,

Čia rasite 25 dolerių čekį. Tai bus prisiminimui mūsų tėvelio 28 metų mirties sukakties.

Drauge su šiuo čekiu Druženė atsiuntė dar 30 dolerių čekį už John Sastavicko ir Pauline Kalosez prenumeratas. Laiške Julia Druženė rašo: Jie skaitė "Laisvę" per ilgus metus ir buvo jos geri rėmėjai, bet kai "Laisvė" likvidavosi, tai "Vilnius" negavo. Toliau laiške pažymi, jog "Bostono apylinkėje mažai mūsų beliko ir toli vienas nuo kito gyvename. Todėl laikraštyje beveik nieko negirdėti apie mus. Gamta mus nuskriaudė, kad laisviečiai taip anksti išmirem".

Julia Druženė
Norwood, Mass.

Žmogus, per daug išgėręs, nesaugo paslapčių ir nevykdo pažadų. (M. Servantesas)

U.S. Postal Service STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION <small>Required by 39 U.S.C. 3685</small>		
1A. Title of Publication VILNIS	1B. PUBLICATION NO. 0 1 9 4 8 3 1 8	2. Date of Filing 29 Sept. 1989
3. Frequency of Issue Bi-Weekly	3A. No. of Issues Published Annually 26	3B. Annual Subscription Price Chicago \$17.00 Canada/Foreign \$20.
4. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (Street, City, County, State and ZIP+4 Code) (Do not print)		
3116 South Halsted Street, Chicago, Cook IL 60608		
5. Complete Mailing Address of the Headquarters or General Business Office of the Publisher (Do not print)		
3116 South Halsted Street, Chicago, IL 60608		
6. Full Names and Complete Mailing Addresses of Publisher, Editor, and Managing Editor (This item MUST NOT be blank)		
Publisher (Name and Complete Mailing Address) Workers Publishing Assn., Inc., 3116 So. Halsted St., Chicago, IL 60608		
Editor (Name and Complete Mailing Address) Stanley J. Jokubka, 3116 So. Litchfield Ave., Chicago, IL 60608		
Managing Editor (Name and Complete Mailing Address) None		
7. Owner (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated.) (Item must be completed)		
Full Name Complete Mailing Address Workers Publishing Assn., Inc. 3116 So. Halsted St., Chicago, IL 60608		
8. Known Bondholders, Mortgagees, and Other Security Holders Owning or Holding 1 Percent or More of Total Amount of Bonds, Mortgages or Other Securities (If there are none, so state)		
Full Name Complete Mailing Address None		
9. For Completion by Nonprofit Organizations Authorized to Mail at Special Rates (NEMM Section 4717 only) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes (if not one)		
☐ Has Not Changed During Preceding 12 Months ☐ Has Changed During Preceding 12 Months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement)		
10. Extent and Nature of Circulation (See instructions on reverse side)		11. Average No. Copies Each Issue During Preceding 12 Months
A. Total No. Copies (Net Press Run)		900
B. Paid and/or Requested Circulation		26
1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales		658
2. Mail Subscription (Paid and/or requested)		660
C. Total Paid and/or Requested Circulation (Sum of 10B1 and 10B2)		684
D. Free Distribution by Mail, Carrier or Other Means (Samples, Complimentary, and Other Free Copies)		13
E. Total Distribution (Sum of C and D)		697
F. Copies Not Distributed		203
1. Office use, left over, unclaimed, spoiled after printing		NO:TE
2. Return from News Agents		NO:TE
G. TOTAL (Sum of E, F1 and F2 should equal net press run shown in A)		900
12. I certify that the statements made by me above are correct and complete		Signature and Title of Editor, Publisher, Business Manager, or Owner <i>J. J. Jokubka, manager</i>

PS Form 3526, Feb 1989

See instructions on reverse

CLEARWATER, FLA

JOHN JOCIS

(Mirė rugsėjo 15 d.)

Reiškiamė gilią užuojautą velionio našlei Betty, dukrai Carol Brown, trimis anūkams, broliams Vitui ir Albinui, kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems.

ST. PETERSBURGO LIETUVIŲ
SENIOR CITIZENS KLUBO NARIAI
ir VALDYBA

MIRUS STASIUI KUZMICKUI

(St. Petersburg, Fla.)

Reiškiamė gilią užuojautą velionio našlei Violetai, dukrai Barbara, sūnui Donald, anūkams, proanūkiams ir kitiems artimiesiems, draugams.

EVA SANKUS
ISABELLE METTAS
Chicago, Ill.

DORCHESTER, MASS.

**Liūdnas prisiminimas
ANTANAS KOVALIŪNAS**

Mirė 1961 m. rugsėjo 15 dieną

Liūdnei ir širdį veriančiai prašlino 28 metai nuo mūsų gyvenime skaudaus įvykio — mirties mūsų mylimo tėvelio.

Jo šviesus atminimas ir gyvenime duoti gražūs pamokiniai yra gyvi mūsų mintyse ir širdyse ir jie tokie pasilikę iki mūsų krūtinėse širdis plaks.

Liūdi dukrė JULIJA, sūnus VIKTORAS

Vilnis, 1989 m. rugsėjo 28 d.